

B-362

Tankred Dorst

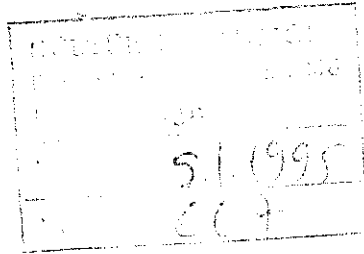
BEN, FEUERBACH

Ursula Ehler'in katkılarıyla

Tiyatro oyunu

Türkçesi: Sema Engin
Berlin 1994

(Çevirmenin Onk Ajans'daki Ocak 1991
tarihli çevirisinin düzeltilmiş şeklidir.)

Yayınevi: Suhrkamp Theaterverlag

Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main 1986

Tek tek pasajlar halinde de olsa, tüm yayın hakları ve de özellikle profesyonel ve amatör tiyatrolarca oynanma, kamuoyunda tanıtma ve yayma, filmleştirme ve televizyonda yayınlama hakları yayınevine mahfuzdur. Her türlü oyun ve yayın hakkı yalnızca aşağıdaki adresten satın alınabilir:

Suhrkamp Verlag
Lindenstraße 29-35
60325 Frankfurt am Main
Tel.: 069 / 756010

Bu metin, telif hakkı yasaları gereğince, ilk dünya prömiyerine, Almanca olarak veya başka bir dilde tercümesinin ilk oynanış tarihine kadar yayınlanmamış bir metin anlamında işlem görür. Bu tarihlerden önce eseri tüm olarak veya kısmen her hangi bir şekilde kamuoyunda işleme sokmak ve içeriğini yaymak yasaktır. Yayınevi izinsiz yayınlara karşı yasal önlemlere başvurma hakkına sahiptir.

Kişiler

Oyuncu Feuerbach
Bir reji asistanı
Bir kadın

Yer

Büyük bir tiyatronun
sahnesi ve seyirci salonu

Piyes bir prova sonrası boş bir tiyatroda oynar. Sahnede bir evvelki gecede oynanan piyese ait dekor parçaları vardır. Daha sonra sahne işçileri gelip Feuerbach'ı dikkate almaksızın sahneyi boşaltırlar ve akşam oynanacak olan oyunun dekorunu kurmaya başlarlar.

Feuerbach'ı orta yaşta, silik birisi olarak düşünüyorum. Sanatçıya benzer bir yanı yoktur, tam tersine büyük bir ürkeklik ve titizlikle normal bir vatandaş, göze batmama ve ciddiyet gerektiren bir mesleğe sahip bir beyefendi gibi görünme çabasındadır. İfade tarzı ile aşırı doğrulukçu ve direngen bir kişi olduğunu görürüz. Bazen sesli harfleri aşırı uzattığı için konuşma tarzı taşkınlaşır. Çıkardığı ses, sözcüklerden kopup sesini alıp götürerek kaygısına kapılmış gibi, yüksek sesle konuşur. Ama sonra birden yine normal bir tonda konuşmasına devam eder.

Kolayca anlaşıldığı gibi büyük bir taklit ustasıdır: Duruşunu bir anda değiştirerek ve jestleriyle başka bir kişiyi rahatlıkla canlandırabilir. Büyük canlılıklarında ve kibirli coşkularında hep depresif bir temele sahip olduğu hissedilir: Boş ve penceresiz bir odada kaybolmuş bir insan.

Tankred DORST

Sahne ve salon yarı karanlıktır.

Feuerbach: (Sahneye girer). Işık... Bir spot yaksanıza.

(Hala karanlıktır).

Spotu açacak kimse yoksa, demek ki gidebilirim.

(Sessizlik. Salona doğru seslenir). Beni görüyor musunuz?

(Sessizlik).

Görüyor musunuz beni? Gecikmemin nedeni her tarafın karanlık olmasıdır. Yani benim suçum değil. Beklemek zorunda kalışınızı herhalde bana yüklemeyeceksiniz. Ben de bekliyorum.

Rica etsem, bana bir işaret verir misiniz? Sadece bir sözcük.

"Buradayım"! diye seslenin. Lütfen seslenin ki, yönümü bulayım.

Beni nereden seyrettiğinizi bilmek bana çok yardımcı olur. --

Değerlendirmek zorunda kalacak seyirci için, genellikle tatsız bir prosedürdür bu! Aynı durum sahnedeki oyuncu için de geçerli tabii.

Suskunluk.

Feuerbach: Susuyor musunuz?... Ama size, karşınızda bulunmam beni hiç rahatsız etmediğini söylemek istiyorum - tam tersine! Benim için hünere seyrirciden başka, hiç bir şey önemli değildir. Bir usta. Sizin gibi bir insan sarrafı. Efendim?

(Birden öfkeli). Ama ışığa ihtiyacım var elbette! Sahnede hala ışık olmaması gerçekten uygunsuz bir durum! Bilhassa sizin için.. Siz beni görmek istiyorsunuz. Buraya beni görmeniz, kişiliğimin ve yeteneğimin sizin beklentilerinize uyup uymadığını tartmanız için davet edildim.

Suskunluk.

Feuerbach: Işık !!! (Sahne aydınlanır. Bir önceki akşam oynanan piyesin dekorları hala kaldırılmamıştır. Feuerbach rampda durmaktadır).

Çok şükür. Nihayet... (Salona doğru). Ne yapmam gerekiyor? Hangi oyunu seçtiğinizi, benim için hangi rolü düşündüğünüzü bilmiyorum.

- (Sessizlik). Tasso nun dürdüncü sahnesini hazırlamıştım, ama bir doğaçlama da yapabilirim tabii. Siz nasıl arzu ederseniz! Buradan yola çıkarak bir şeyler yapabilmem için bana bir çıkış noktası verirseniz çok sevinirim... tabii şimdiden birlikte çalışabilirsek...

(Sessizlik).

Neredesiniz?

Asistan: (Sahnenin ön sol tarafından). Burada.

Feuerbach: Bay Lettau demek istiyorum.

Asistan: Henüz gelmedi.

Feuerbach: (şaşkın). Yaa! demek henüz gelmedi!.. Burada değil. Demek henüz gelmedi... Demek öyle... Henüz burada değil... Peki siz kimsiniz?

Asistan: Asistanı.

Feuebach: Demek öyle...Haaa.. Asistan. Çok tuhaf. Ben buraya bay Lettau'nun önünde bir pasaj oynamak için çağrıldım... Bana kendisinin sahneleyeceği bir piyeste rol verileceği için... Öyle, değil mi??

Asistan: Evet.

Feuerbach: Buraya asistanının önünde oynamaya gelmedim. (Arkasını dönüp sahnedeki çıkar).

Asistan: (Seslenir). Bay Feuerbach! Lütfen...!

Feuerbach geri gelmez.

2

Asistan bir süre ne yapacağını bilmez bir durumda kalır. Reji masasına gidip telefonun ahizesini kaldırır.

Asistan: Beni derhal yukarıya bağlayın!.. Feuerbach gitti... Tabii ki denedim. - Hayır. - Evet, maalesef. --- Kapıcıya haber veririm. -- Hayır, hayır fittirmedim canım... Sadece gitti... Bilmiyorum... Evet, özür dilerim. Hemen hallederim..

Teknisyenler sahneye girip sahneyi sökmeye başlarlar. Asistan, elinde ahize, başka bir numaraya telefon eder.

Asistan: (telefonda) Kapıcıyı bağlayın lütfen.

Feuerbach sahneye geri döner.

Asistan: (telefonda). Tamam. Gerekmiyor.

Feuerbach tekrar ramp'a gider.

Feuerbach: Peki, bekleyelim bakalım.

Dışarıda ayak altında dolaşarak, teknisyenleri dekor değiştirirken - bu akşamki oyun için olmalı - rahatsız edeceğime, ben de burada beklerim.

Asistan: Ben de gittiniz sanmıştım!.. Bay Lettau sizi mutlaka görmek istiyor. Mutlaka!

Feuerbach: Orada bir sandalye görüyorum. - Sanırım beklemem gerektiği düşünülmesi için konmuş olmalı.

Asistan: Yoo, o nedenle değil, ama buyurun oturun.

Feuerbach: Buraya mı? Yoksa biraz daha ileriye mi?..

(Sandalyeyi alıp başka bir tarafa oturur).

Etrafımda oldukça büyük bir mekan. Nefes alıyorum... Evet, işte böyle bir sandalye...Sandalye ve mekan!

Suskunluk.

Feuerbach: Bir sandalye: bu sonbahar sonunda, yaprakların döküldüğü bir park demektir.

Burada, avucumun içinde saatim, oturuyorum. -- Günah çıkartma sandalyesi -- hücredeki gibi bir sandalye. -- Salonda: Sohbet! -- Parçalanmış bir hayatın sürgündeki son istasyonu. -- Arzda bulunan kişi bekleme salonunda, ayaklar böyle... (Tüm söylediklerinin pozisyonunu alır). Bir taht. - Ne dediniz?

Asistan: Hiç bir şey demedim. Hayranlıkla seyrediyorum sadece.

Feuerbach: Racine'ni oturarak oynamak lazım. Çok zeki biri yazmıştı bunu. Çok doğru!

Asistan: Kim yazmıştı?

Feuerbach: Tekrarlıyorum: Çok doğru!

Asistan: Bence oyuncular oturmamalı. Yanlış buluyorum bunu.

Feuerbach: Oturulur. Trajedideki diğer kişiler de otururlar. Tüm bu dram bir salonda yaşanmış gibi oynanır, yavaşça akan sakin bir sohbet

gibi. Gerçi coşkular tüm gücüyle mevcuttur ama, yüzeyin altında saklı tutulurlar.

Asistan: Çok saçma buluyorum!

Feuerbach: Hypolithe çay masasında... Mithridate... Berenice bisküvi alır. Hector sohbet ederken elinde bir Shery bardağı tutar... Çok güzel!

Asistan artık dinlemeyip telefon etmektedir.

Feuerbach: Çok güzel ve alışılmamış bir saatim olduğu için şaşırıyorsunuz, değil mi?

Bu bir mirastır. Bakın! (Cep saatini asistana göstermek ister).

Asistan: (Telefon ederken). Güzel...

Feuerbach: Annem öldüğü an durdu. Bizim aile fertleri, sahibi öldüğü an, saatin hep durduğunu söyler. Gerçi bir erkek saati ama, annem hep yanında taşırdı.

Asistan: (Dinlememiştir. Telefon etmektedir). Görüyorsunuz ki telefon ediyorum!

Suskunluk. Asistan hala telefon etmektedir.

Feuerbach: Bay Lettau ile mi konuşuyorsunuz? -- Öyleyse radevumuzu hatırlatın kendisine, yazdığım mektubu da. -- Bana cevap yazdığını da... Çok saygılı, çok güzel, açıkcası dostluk dolu cevabında beni çok görmek istediğini yazdığı için buradayım. Kendileri arzu ettiği gibi, işte prova bitiminde, bir saniye bile gecikmeden tam dakik geldim! Tabii dinlenmek isteyecektir ama, bilmelidir ki, kararlaştırılan saatte geldim. Dakikası dakikasına! -- Biraz beklesem de, benim için fark etmez. Söyleyin ona bunu!

Asistan: (Hala telefon etmektedir). Biraz sussanız?! Telefondaki bay Lettau değil.

Feuerbach: Tamam, tamam, tamam...

Suskunluk.

Asistan telefonu kapatır.

Suskunluk.

Feuerbach: Size bir tavsiyede bulunmam gerekirse...

4

Feuerbach: Rejisör olmak istiyorsunuz değil mi?

Asistan susar.

Feuerbach: Çok iyi bir rejisörle çalışmak ve ondan bir bir şeyler öğrenmek şansına sahipsiniz. Bunu nasıl başardığınızı sormuyorum! Çok büyük bir imtiyaz bu! Sizin bu imtiyazlı durumunuzda olmayı yürekten dileyen, hatta böyle bir imkan için kurbanlar vermeye hazır kabiliyetli pek çok genç var. Hepsi rejisör olmak arzusunda! Bir rejisör! Sahnede olanların görünmeyen yönlendiricisi! Muazzam, büyük bir şey bu! Öyle değil mi?

Asistan: Evet.

Feuerbach: Ama siz olmayacaksınız! Başaramayacaksınız!

Asistan: Sağ olun!

Feuerbach: Tavsiyem, bu işten vazgeçin! Başınıza bir felaket gelmeden bu işi bırakın! Yetenekli misiniz bilemem, belki bazı hünerleriniz vardır - üstelik her insanın gençken bazı hünerleri vardır. Ama gençken gözlerde çakan şimşekler çabuk söner. Sizin yetenekleriniz belki daha kalıcı olabilir. Küçük bir başarıya güvenerek, tüm yaşamınız boyunca hep başarılı olacağınızı sanabilirsiniz. - Hiç oyun sahnelediniz mi?

Asistan: Evet, ne olmuş?

Feuerbach: (Zafer kazamışcasına). Zayıfsınız! Tanışmamızdan kısa bir süre sonra farkına vardım bunun. "Buradayım" derken yaptığınız el hareketi. Bu el hareketini çok iyi bilirim. Yirmi yıldır tanırım bu el hareketini. Hannover'deki bir tiyatrodaki çalışmaktaydım. Gençtim. Bay Lettau da aynı tiyatrodandı. Siz onu taklit ediyorsunuz asistan bey! Üstelik kötü bir taklit! Telefon görüşmesinden sonra karşımda nasıl da oturuyorsunuz! Adeta yatar gibi. Kolunuz neredeyse diğer koltuğa uzanmış. -- Lettau! Her şey Lettau!.. (Ölçüsüz bir biçimde güler). Şimdi siz de farkına vardınız nasıl oturduğunuzun. Belki de doğrulamak istiyorsunuz, ama doğrulamıyorsunuz. Durumunuza

dikkatinizi çektiğim için doğrulamıyorsunuz. Korkuyorsunuz! Doğrulduğunuz zaman bana taviz vermiş olacağınız için korkuyorsunuz... Bir zayıflık daha!..

-- Bay Lettau'nun davranış ve jestlerindeki kışkırtıcı gevşeklik, ki herkes onu bu özelliğiyle tanır, onun kişiliğinin bağımsızlığı, orijinalliği, sağlamlığı, - ve çok dikkatle belirtmek isterim ki - kişiliğinin üstünlüğü olarak da algılanılır. Sizinki ise civık bir davranış biçimi gibi..! Zayıfsınız! Zayıflığınızın arkasına gizleniyorsunuz! Sizinle çalışan bir oyuncu, bu durumu hemen anlar ve sizin gibi korkak bir acemi değilse, işinizi derhal bitirir. Sakın rejisör olmayın! (Değişik bir tonda). Demin kiminle konuştunuz?

Asistan: Rahatsız mı oldunuz?

Feuerbach: Raporu bildirdiniz, değil mi?

Asistan: Ne raporu?

Feuerbach: Yani demek istiyorum ki... Yani... (Birden heyecanlanır, elleri titremeye başlar).

Asistan: Eğer bilmek istiyorsanız, görüştüğüm kız arkadaşımdı. Her halde bu gün burada işimiz epey sürecek.

5

Feuerbach: Her şey, herkes bekleyiş içinde! Herkes! İnsanlar zifiri karanlıkta duruyor ve bekliyorlar. Acaba etraf yine aydınlıklanacak mı? Rahip, kurbanlarının çarpan kalplerini çekip alıyor ve karanlık göklere doğru tutuyor.

Asistan: (Sahne dekorunu değiştirirken gürültü yapan işçilere bağırır).
Sahnede bu kadar çok gürültü yapmayın!

Feuerbach: Bazı rejisörler bilerek bekletirler. Provada bile. Oyuncu çalışmak, bir gece önce rolünde elde ettiği gelişmeleri göstermek ister. Oysa rejisör bekletir onu. Ertesi gün öğle öncesi çağrılır ama, yine sıra gelmez. Rejisör planı değiştirdiğini, başka bir sahneyi çalışmak istediğini söyler. -- İyi ama, her şeye rağmen oyuncu çağrılır. Boş zamanı yoktur! Gezmeğe gidemez. Gelir, bekler ve gönderilir. - Sahneye çıkartılmaz, rejisörle konuşamaz. Kendinden emin hali yıkılıp, şaşkın bir hale gelinceye kadar bu durum böylece bir hafta

devam eder. Nihayet sıra gelir. Başarılı bir provadan sonra, rejisör: Fevkaladeydin, bu sahnede bana tam bu şaşkınlık, yıkılmışlık gerekiyordu der!

Bu tür bekletiliş böyle sonuçlar verirse, kötü niyetli bir davranış olarak nitelendirmem elbet, aksine dahiyane bulurum. - Ama bunu ancak büyük sanatçılar yapabilir. Böyle sizin gibi yaratıcı olmayan, insan ilişkilerinde acemi olanlar değil.

Suskunluk.

Oyuncu defalarca kanıtladığı etkileme biçimini tamamen unutmamalı! Uсталığını unutmak zorunda. Konuştuğu dili de unutmamalı! Kelimeleri, kelimelerin anlamlarını! Ağzından çıkan sözcükler kendisine yabancı, anlaşılmaz olmalı. Çince konuşuyormuşcasına, ağız bilincinin tanımadığı bir dili konuşmalı! Güvenini kaybetmeli!

Her şeyi, öğrendiği her şeyi unutmamalı. Bu güne kadar edindiği deneyleri unutmamalı! Bildiğinden emin olduğu her şeyi unutmamalı! Hatta sağlam, yadsınamaz kurallara bağlı psikolojiyi de! Çünkü psikoloji bay asistan, yüzyılımızın vebasıdır!

İnsanın tamamıyla bilgisiz ve kendisine yabancı olması gerekir. Sonra dostum: büyük boşluk! İşte oyuncu ancak ondan sonra, artık başka bir kader tanrısı olarak, gözünü her şeye çevirebilir - ilk yaradılış günündeki gibi görülmemiş, karşılaştırılmamış her şeye! Ama böyle anlarda insan bazen umutsuzluğa kapılabilir. Sahnede zavallı birisi olarak kalırsın. Sanki ilk kez sahneye çıkıyormuş gibi. Ama bakınız, muazzam şeylere ulaştım ben: Benim Empedokles'im, Tasso'm, Oedipus'um - bunlar gerçekten büyüktü! Bir kere ihsan eylesen bana, istesem de bundan uzak kalamam. İhsan kelimesi sizi biraz şaşırtıyor galiba. Öyle değil mi?

Asistan: Hiç de değil.

Feuerbach: Kelimenin dini bir anlamı var. Ve ben o anlamda kullanıyorum.

6

Asistan: Beni asıl şaşırtan, bu kadar meşhur olmanıza rağmen adınızı hiç duymamış olmam.

Feuerbach: Ne zamandan beri tiyatrodasınız?

Asistan: Beş yıldır.

Feuerbach: Haa!.. Tabii o zaman!.. Ne kadar genç olduğunuzu unutuyorum! Son beş yıldır hiç sahneye çıkmadım, hatta yedi yıldır!

Asistan: Yedi yıldır hiç oynamadınız mı?

Feuerbach: Okumuyor musunuz ? Sizden önceki piyeslerin hiç mi fotoğraflarını görmediniz ? "Günümüzde Tiyatro" dergisini hiç okumadınız mı?

Asistan: Sizden söz ettiğine göre "Geçmişimizde Tiyatro" dergisi olmalı.

Feuerbach: Evet, evet, eskiden fevkalade bir dergiydi. Bu dergide benden çok söz edilirdi, fotoğraflarım basılırdı.

Asistan: Sahneden uzak kaldığınız bu yedi yılda neler yaptınız?

Feuerbach: (Korkak, tedirgin ve başından savarcasına). Umurumda değil! Aldırmam bunlara! Yanıldınız! Böyle sorularla beni yaralayamazsınız!

Asistan: Öyle bir niyetim yoktu.

Feuerbach: Evet, evet, var. Bu kaba ve vurdum duymaz halinizle beni faka bastırmak istiyorsunuz.

Asistan: Sadece sormak istedim. Sinirlenmeyin.

Feuerbach: Bu yedi yıl süresince.....ara verdim, dinlendim.

Asistan: Garip.

Feuerbach: Garip olan ne?

Asistan: Ne bileyim, yani alışılmamış bir şey, yedi yıl! Demek istiyorum ki kendi isteğinizle.....

Feuerbach: (Sinirli). Küstah, yontulmamış yaratık!

Asistan: Ne bileyim, bazı oyuncular, oyunculuğu yetersiz gördükleri için başka meslekler öğreniyorlar, ya da sosyal alanlara kayıyorlar. Ama yedi yıldan sonra da sahneye geri dönmek istemiyorlar.

Feuerbach: "Yetersiz".

Asistan: Başka bir şeyler yapmak, başka bir meslek.

Feuerbach: Oyunculuk: Yetersiz! Sıfır aldınız.

Asistan: Başka bir çok meslek var.

Feuerbach: Hangi meslek tarafınızdan yeterli olarak notlandırılır, ya da iyi, hatta pek iyi olabilir? Eczacılık mı?

Asistan: Yok, ille de eczacılık değil.

Feuerbach: "Yetersiz"! - Politikacı?

Asistan: (Eliyle kabul etmeme işareti yapar). Yok canım, politikacılık...

Feuerbach: "Yetersiz"! - Öğretmenlik?

Asistan: Yok canım.

Feuerbach: "Yetersiz"! - İnbilimcilik?

Asistan: (Güler). Çok karanlık.

Feuerbach: "Yetersiz"! - Proglamlamacılık?

Asistan: Aman allah korusun!

Feuerbach: "Yetersiz"! - Bisiklet yarışçısı?

Asistan: Olabilir.

Feuerbach: Olabilir "yetersiz" demektir. - Borsacı?

Asistan: Maalesef değil.

Feuerbach: Öyleyse: "yetersiz"! - Kriminolog ?

Asistan: Evet, ama polis...

Feuerbach: "Yetersiz"! Gördünüz mü? Bütün meslekler yetersiz. (Güler).

Asistan: (Birden, keskin bir şekilde). Peki, yedi yıldır neredeydiniz?

Feuerbach: Hapisanede yattığımdan mı şüphe ediyorsunuz yoksa? Hayatımda karanlık bir dönem olduğundan mı? Belki de ağır bir suuu-ç? Hatta bir soygun, ya da bir cinayet?

Asistan: Yoo, yo, hayır.

Feuerbach: Hapisanede değildim! -- Bu yedi yıl içinde...

Asistan: (Eliyle "önemli değil" işareti yapar). Neyse bırakalım şimdi bunları!

Feuerbach: Hayır. Zorunlu olmadığım halde hesap vermek istiyorum. Aslında siz otorite sahibi değilsiniz. Sadece o kişinin yerinde oturmaktasınız. Sıkılmamak için sizinle ilgileniyorum. -- Sizi bilgilendirmek isterim! -- Bu yedi yıl içinde yaşam özüksedim, bir çok olay fırtına gibi üstüme geldi. Hep dayandım. Kapı kapı dolaşarak bir şeyler bulacağınızı ummayın genç asistan bey! Kapı açılacak: Yetenek. Kapı açılacak: Canilik. Kapı açılacak: Her günkü kör hayat. Kapı açılacak: Darmadağın bir hayat. Kapıyı açıp kapayarak hemen içeride ne olduğunu teşhis etmek.

Asistan: Anlamıyorum. Kapılar...

Feuerbach: Aman canım, kapıları mecazi anlamda kullanıyorum. Fildişi beyazlığında kapılar.

Asistan: (Feuerbach'a anlamış gibi bakar). Haa... anladım.

Feuerbach: (heyecanlanır). Yaşamda, insanın biyografisinde hiç boşluklar olamaz mı? Beklenmedik sıçramalar, düzensizlikler - her şey, oyunlarda karşılaşmadığımız her şey! Kör bir kardeşim olamaz mıydı? Onunla dağlara çıkamaz mıydım, yedi yıl? Sonunda Venediğ'e varmış olamaz mıydık? Yedi yıl komada yatmış olamaz mıyım, zar zor nefes alarak? Ya da, henüz belleği onu terketmemiş ve o şekilsiz zifiri karanlıklara kaymamışken, çeşitli ülkeleri gezip ona bu ülkeleri gösterdiğim sevgili ve sadık bir karım olamaz mıydı? Her şey mümkün bay asistan!

7

Feuerbach: Ama şimdi buradayım! Sahneye çekiliyor, çağrılıyorum. Alevler kaplamış içimi. Sanki tanınmıyormuşum, bu mesleğe yeni başlamışım gibi, buraya gelip rejisörün karşısında bir pasaj oynamayı bile göze alıyorum. Yeni başlayanlar her şeye eyvallah der. O dönemi acıyla anımsıyorum. Bir Brecht şarkısı sunmak istemiştım, çok keskin, eleştirisel bir şey. Rejisör beni durduruncaya kadar söyledim de şarkıyı. Birden bana: Bay Feuergak mısınız nesiniz,

söyleyiş biçiminiz canımı sıkıyor! Satır atlayarak söyleyin. Hayır dedim, böyle bir şey yapamam, Brecht'in hiç bir satırını atlayamam, benim için her satırı önemlidir. Benim içinse atlamak önemlidir dedi! Neyse, sonunda atladım tabii! O zamanlar bu tür atlamaları sık sık yapmak zorundaydım. Pek çok atlamalar, sürekli atlamalar! Allaha şükür ki geçti bu günler! - Diğer arkadaşların başına gelenleri hiç konuşmasak daha iyi.

Suskunluk.

En kötüsünü de Amerika'da göçmen olarak yaşamış bir arkadaştan dinledim. Akıl almaz çabalarla ve hazırladığı binlerce parçayla çok ünlü bir rejisörden randevu almıştı. Rejisör Orsen Wells'di. Rejisöre kendini tanıtır, meşhur rejisör ona şöyle bir bakar, bir kaç laf ederler, sonra birlikte odadan çıkıp koridorlardan geçtikten sonra rejisör bir kapıyı açar. Bir tuvalet. Oyuncuyu pisuarın önünde bırakıp kendisi kabinlerden birine girer. İçerden şöyle seslenir: GO ON!

Suskunluk.

Feuerbach: Nasıl buluyorsunuz bunu?

Asistan: Hiç de hijenik değil.

Feuerbach: (Heyecanlı). Haa öyle mi, demek komik buluyorsunuz! Haaa, şimdi nasıl bir insan olduğunuzu anladım! Neden burada olduğunuzu da biliyorum. Bana tam bu cevabı vermek için burada bulunuyorsunuz! Size bu kötü, tiksindirici olayı bilerek anlattım.

Asistan: Nerden çıkarıyorsunuz bunları! Ben de burada oturmuş sizin gibi bekliyorum.

Feuerbach: Bu, verdiğiniz utanmazca ve beni kışkırtmak isteyen ilk cevap değildi. Ama ben sınırlarıma hakim olacağım yine de! Elbette hakim olacağım.

Uzun bir suskunluk.

Feuerbach: Tasso'yu oynayacağım. Dördüncü perdedeki monoloğu.

HOPÖRLÖRDEN BİR SES: Köpek getirildi.

Feuerbach: Tasso'yu oynayacağım. Dördüncü perdedeki monoloğu. Tasso'yu iki kez oynadım. İlk kez çok gençken Coburg'da. O dönem oyunun problemini derinlemesine anlayamamıştım, yani kendi yaşamım ve

acılarımla bağlantısını. Sadece dil ve mısralar sarhoş etmişti beni! Genç, güzel, sezgi dolu bir insan..... neden oyuncu olur bir insan? İkinci kez ise olgun bir yaşta. Bu.....bakın bu,.....bu tam yedi yıl önceydi! O zamanlar hakkımda çok şeyler söylendi ve yazıldı - Evet, evet, neler neler! Hepsini okudum. Aşağılara çok su aktı, ama kimse boğulmadı.

Asistan: Su mu?

Feuerbach: Canım öyle bir söyledim işte. Öyle söylenmiş bir şey işte! Herkes hayret etmişti. Büyük olaylarda hep olduğu gibi, hayranlık ve dehşet iç içeydi! Ben kendim bunu ilk andan itibaren hissetmişim. Yukardan bir ışık düşer, kafanız apaydınlık olur.

Asistan: (Güler). Çok komik bir ifade tarzınız var.

Feuerbach: Öyle mi?

Asistan: Evet, öyle buluyorum. - Bunu bir başarı mı, yoksa başarısızlık olarak mı gördünüz?

Feuerbach: (şaşkın, savuşturur). Ne bilirsiniz siz!

Suskunluk.

Feuerbach: Bay Lettau'a mektubu yazdıktan sonra oyunu tekrar okudum. Ondan sonra da gece gündüz demeyip tüm dram edebiyatını tekrar okuyup inceledim, hem klasiğini hem de çağdaşını... Muazzam bir şeydi bu! Kafamda muazzam, insanın iliklerine kadar işleyen bir oyun! İnsan yüceliğinin ve sefalatinin bitmek istemeyen dramı! --
"Rauchnacht" oyununu tanıyor musunuz?

Asistan: Hayır.

Feuerbach: "Pippa dans ediyor"u?

Asistan: Hayır.

Feuerbach: "Vasantasena", ya da diğer adıyla "irdene Wägelchen"?

Asistan: Nasıl? Hayır.

Feuerbach: "Gilles ve Jeanne"? Kutsal Johanna'nın canavar Gilles de Rais'la karşılaşmasını?

Asistan: Hayır.

Feuerbach: "Fakir Kuzen"i?

Asistan: Barlach'ın. Evet duydum.

Feuerbach: "Der Strom"?, Halbe'nin.

Asistan: Hayır.

Feuerbach: "Dondurmacı geliyor"?

Asistan: Hayır.

Feuerbach: "The Iceman cometh" de diyebilirsiniz.

Aistan: No, sorry.

Feuerbach: "Akıl dert getirir"?

Aistan: Tanımıyorum.

Feuerbach: "Perikles"?

Aistan: Hayır.

Feuerbach: (Yıkılmışlığı oynar). Bu Shakespeare'den! Siz kendini bilmez asistan! Gidin buradan! Burası sizin yeriniz değil! Gidin, ithalât ve ihracatla uğraşın!

Asistan: (Güler). Bunu ben de düşünmüştüm.

Feuerbach: Bu susturucu bir cevap. Neredeyse sempatimi kazanacaksınız.

8

Feuerbach: Ama öyle sanıyorum ki, davranışlarınızda ve karakterinizde belirgin bir tutarsızlık var. Tutarlı olmadan, seçtiğiniz mesleği icra edemezsiniz! -- Ben aşırı farklıyım. Yaptığım her şeyi büyük bir yoğunlukla yapar, her şeyin sınırlarını sizin düşünemeyeceğiniz ölçüde zorlarım. Derimi çakıyla kesersem, sadece sıyırmam; daha derin keser ve sonunda işaret parmağımı kesip koparırım.

Asistan: Yaa, öyle mi?

Feuerbach: (Ürkerek). Sadece bir örnek, sadece bir örnekti.

HOPÖRLÖRDEN BİR SES: Köpek getirildi.

Feuerbach: Bir kez sahnede başıma geldi, çok komik bir durumdu, bu gün bile hala gülerim: Desdemona ile olan sahnemden sonra, rejisör merdivenin üç basamağını çıkıp dönmemi ve tekrar inip yan taraftan dışarı çıkmamı istemişti. -
Ne köpeği?

Asistan: Tamam, tamam, bir şey yok.

Feuerbach: Ama ben sadece üç basamak çıkmadım, dört, beş, derken merdivenin tüm basamaklarını çıktım! Tiyatrolarda merdivenlerin nerede bittiğini biliyorsunuz tabii ki. Boşlukta! Sadece bir iskele, hayali bir merdiven. Herkes bağıryordu: Dur! Dur! Sansım varmış ki düştüğümde boynumu kırmadım. (Siddetle güler).

Asistan: Garip.

Feuerbach: Öyle güldük, öyle güldük ki! -- Gidiyor musunuz?

Asistan: (Kalkar, sahneye gider). Nerede şimdi bu köpek? Birinin bu baş belası itle ilgilenmesi lazım canım!

Sahne ekibinden kimse görünmez.

Asistan: Nerede bu adamlar?

Feuerbach: Buradan böyle birden gidemezsiniz!

Asistan: Sizin bekçiniz miyim?

Feuerbach: (Dehşet içinde). Hayır, bekçim değilsiniz tabii ki! Aman tanrım! Hayır! Bu da nereden aklınıza geldi? Bir bekçiye ihtiyacım olduğunu nasıl da düşünebilirsiniz! Herhalde genel sanat yönetmenine, bay Lettau'a gidip uzun bir süredir burada beklediğimizi bildirmek istiyorsunuz. Ama buna gerek yok! Ben çok sabırlıyım! (Sahne tavanına doğru bağıırır).
Sabrım sınırsızdır! --

Her tarafta mikrofonlarınız ve sanırım bizi gözleyen bir de kamera vardır. Yoksa provadan sonra bay Lettau'un dinlenmesi için, tabii bunu anlayışla karşılarım, her şeyi kapattınız mı?

Hep tiyatro! Hep tiyatro! Uyanır ve düşünür: Tiyatro. Belki de hayata ulaşmayı daha çok istiyor, bu nedenle cihazları kapatıyor. Çok sessizlik olduğu zaman, tiyatro tam öldüğü zaman, yaşam geri geliyor demektir.

(Yukarı doğru bağırır).

Sabrim sınırsızdır! --

Beni duydu mu dersiniz?

Asistan: Sanmıyorum.

Feuerbach: Nasıl da bir sessizlik! Kulak kabartıyorum: Mürekkep karası bir sessizlik. İnanılmayacak derecede bir sessizlik! Adımlarım duyulmasın diye ayakkabılarımı çıkaracağım. Çünkü adımlarım rahatsız edebilir. Çünkü adımlarım - şayet ayakkabılarımı çıkarmazsam - gök gibi gürlür!

(Ayakkabılarını çıkarmıştır. Onları yanyana ramp'a koyar. Adım atar, ayağında çoraplarla sessizce dolaşır).

Sadece tabiatta, tabiatın yalnızlığında en derin sessizliğin yaşanabileceği sanılır... Çölde. Çölleri tanırım, her atılan adımda ayak bileklerine kadar çıkan derin kuşlar içinde yürüdüm - orada bile sürekli yürümeye, durmadan yürümeye çalıştım. Ama bu en derin sessizlik tiyatrodaki da var, hatta bazen çok önemsiz bir gösteride bile. Salonda binlerce, hatta daha fazla insan oturur, oyuncu bir el hareketi yapmıştır, ya da bir cümle söylemiştir, bir bakış, bir anlık nefes tutma ve işte bu büyük sessizlik birden beliriverir -- damlataş mağarası derinliğinde, her şeyi saran bir sessizlik.

Karanlık seyirci salonunda binlerce insan. Böyle bir an bir bakıma zamanı geçersiz kılar. Sitit anima mea Deum, Deum vivum - yaşayan tanrıyı! - şimdi söyleyin bakalım asistan bey, yukardaki tanrımızı kendimiz yaratmıyor muyuz? --

Tiyatroya nasıl başladınız?

Asistan: (Dinlememiştir). Ben mi?

Feuerbach: Ben nasıl başladım, anlatayım size. Zaten bir saatten fazla bekliyoruz, daha da bekleyeceğiz. Yedi yaşındaydım. Oldukça yalnız bir çocuktum. Teyzemle birlikte soğuk öğle sonraları atıcılar reyonuna gittiğimiz pazar günleri gözümün önüne geliyor. Ateş etmek için değil, hiç sevmezdim zaten ateş etmesini. Bütün çocuklar ateş etmek, tabancayı birisine doğrultup etrafı taramak isterler! Ben böyle bir şey hiç istemedim!

İşte bu atıcılar reyonunda bazen tiyatro gösterileri olurdu. Misafir oyunlardı bunlar. O pazar öğlesinde bir çocuk oyunu sergilenmişti. Kendimden geçmiş, coşku içindeydim. Mavi, gizemli bir ışık vardı. Bir defasında bir figür çıkmıştı; çok büyük ve altın rengindeydi - Hepsini; orada yukarda, oraya buraya giden, konuşan, gülen, hatta birisi uçabilen hepsini kıskanıyordum! Giriş biletimi satın alan teyzeme sordum: Orada, yukarda olabilmek, konuşabilmek, uçabilmek için kaç para ödemek lazım? Gülüp, şöyle demişti: Hiç, hiç bir şey küçük aptal, sadece seyretmek için ödenir! Teyzeme inanmamıştım. Fazla parası yok herhalde, diye düşünmüştüm. Teyzem genç bir terzi idi; pazar günlerinde küçük yeğenlerini yanlarına alıp eğlence yerlerine götüren şu hiç evlenmemiş teyzelerden. Bu onların yaşamı, başka yaşamları yok.

Sizin çocukluğunuzda belki böyle teyzeler yoktu, böyle sevgili, alçak gönüllü, bazen dik kafalı, çizilmiş kaderleri üzerinde sorumlu adımlarla yürüyen ve hayatları boyunca birisinin dönüp de onlara takdirle bakabileceğini, akıllarının ucundan geçirmeyen teyzeler.

Evet. Ben sonra oyuncu oldum ve buna hayatımı feda ettim. -- Peki ya siz?

Asistan: Otostop yaparken.

Feuerbach: Bu da ne demek oluyor?

Asistan: Evet, otostop yaparken. Otoyolda durup, güney Fransa'ya gitmek istemiştım. O sırada, birisi durup beni aldı, bir genel sanat yönetmeniydi.

Feuerbach: Haa, demek öyle.

Asistan: O zamanlar genel sanat yönetmenliğinin ne demek olduğunu bilmiyordum.

Feuerbach: Demek öyle, herhalde onun hoşuna gittiniz? Haaa! Dış görünümünüzle, çekici, genç bir adamsınız. Bu bazen yeterli olabilir tabii. Ne var ki sadece kısa bir süre için.

İri vücutlu bir kadın kulisten içeriye girer ve durur.

10

Feuerbach: Tiyatroda normal yaşamın engelleri ve sıkışıklığının geçerli olmadığını sanmam hayatımın trajik yanılgısıydı. Her şeyin, bir bakıma tüm varoluşun, en uç ve aydınlık noktalara sürüklenebileceğini sanıyordum. Ama özellikle tiyatrodaki disiplinli olun, disiplinle çalışın denir! Hep güvenilir, sağlam oynamalısınız, aksi takdirde perde hemen düşer.

Asistan: Evet. Süphesiz.

Feuerbach: Değişik örnekler verebilirim. IV. Heinrich'teki tespih olayını hatırlıyorum. (Kadına). Ne istiyorsunuz?

Kadın: Köpeği getirdim.

Asistan: Nerede, nerede köpek ?

Kadın: Şu an... Bilmiyorum. Ben, nerede olduğumu bile bilmiyorum.

Feuerbach: (içerleyerek). Sahnedesiniz, hanımefendi!

Kadın: Teşekkür ederim. Burası ne kadar kötü görünüyor.

Asistan: Köpek nerede?

Kadın: Onu getirmişt看im, ama kayboldu. Sadece ipini bırakmıştım. Biraz orayı burayı kokladı. - Bu köpeğin işinize yarayacağını da sanmıyorum. Hiç kimsenin işine yaramaz. Benim de. Bir iş arkadaşımın köpek aradığını duydum. - Zaten hep sinirimi bozdu.

Feuerbach: (içerleyerek asistana). Rolü için ne bilmesi gerekiyor?

Asistan: Hiç, hiç bir şey!

Kadın: Öyleyse çok uygun, çünkü hiç bir şey bilmiyor.

Asistan: Sadece tek bir şeyi, sabırlı olmasını bilmeli. Oraya buraya taşınacak. Oyunun bir bölümünde oyuncunun biri onu sahneden geçirecek, sonra bir bidona atacak.

Kadın: Evet, bu mümkün. - Bu hayvan bana sadece şanssızlık getirdi. Önce takside. Müşterilerim kokuyor diye rahatsız oldular, özellikle yağmurlu havalarda.

Feuerbach: Ben de rahatsız olurdum.

Asistan: (seslenir). Köpeği arasanıza!

Bu arada işçiler gelmişlerdir. Dekorunu değiştirmeye devam etmektedirler. Söylenilene kulak asmazlar.

Feuerbach: Hayvanların sahnede yeri yoktur.

Kadın: Evet.

Feuerbach: Hayvanların yeri sirkte. Şık bir kadın hışımla maneje çıkar ve eteğinin altından yarım düzine köpeği etrafa salar... Düşünün bir! Ne sapıklık! (histerik bir şekilde güler).

Asistan: (işçilere). Arka sahnede veya başka yerlerde bir arayın!

Kimse aldırılmaz.

Feuerbach: IV. Heinrich'teki tespih olayını hatırlıyorum. Prens babasının ölüm döşeğinde durmuş, tespih çekiyordu. İyi, güzel de! Sonra ön tarafa, ramp'a gelip tesbihin boncuklarını baş ve işaret parmağıyla seyircilere doğru fiskeledi. İşte böyle! Rejisörün buluşuydu bu, mutlaka böyle olmasını istemişti. Oyuncu bunu uzun bir süre yaptı. Ve sonunda da, başka nasıl olabilirdi ki, seyircilerden biri bağırdı: Yeter artık! Bazıları da kahkalara boğuldular. Prens Heinrich bunun üzerine boncukları fiskelemekten vazgeçti, karanlık seyirci salonuna bakıp bağırılmaya başladı: Domuzlar! Domuzlar! Siz, iğrenç domuzlar! Bağırılmaya devam ederken birden perde düştü.

Asistan: Kimdi o? Herhalde Kinski.

Feuerbach: Ama diğer taraftan müthiş bir oyuncu, adını söylemeyeceğim. Dahiyane yeteneklerin yanında felaket bir disiplin eksikliği! Bir yandan seyirci böylesi ilginç oyuncuları, tuhaf kişilikleri görmek ister, hatta rejisör de, eğer tabii hırslıysa, oyuncuların bu tür özelliklerini rejisine bir fevkaledelik verebilmek için kullanmak ister. (Büyük bir heyecanla, adeta bağırırçasına). Ama bu hiç bir işe yaramaz! Hiç bir işe yaramaz! İş sıkı bir disiplin gerektirir! Bazıları, olduğundan daha ilginç gözükebilmek için, disiplin gerekmediğine

inanırlar. Oynatmışlardan bahsetmiyorum ben, disiplinsizlikten bahsediyorum.

Suskunluk. Feuerbach mimik ve jestleriyle ne kadar disiplinli olduğunu göstermeye çalışır.

Feuerbach: Size bir şey sormak istiyorum, ama alçak bir sesle, mikrofonlardan dolayı. Belki bizi dinliyorlar, bilhassa vereceğiniz cevap için. Rolüm için daha başka kimler arandı?

Asistan: Bilmiyorum.

Feuerbach: Siz sürekli bay Lettau'un etrafındasınız ve mutlaka konuşulmuş, düşünülmüştür, haberiniz olmuştur, en azından dedikodu türünde.

Asistan: Söyledim ya, hiç bir şey bilmiyorum.

Feuerbach: İyi! Tamam! Size güvenmiyorum, hatta sadakatini doğru ve sempatik buluyorum! Ama..., neden göz kırptıyorsunuz?

Asistan: Ben mi?

Feuerbach: Haa, evet, affedersiniz, şimdi görüyorum, sol gözünüzde asabi bir tikiniz var. Uzakta olduğum için daha önce fark edememiştim, üstelik salonun ışığı da biraz donuk. Simdi yakından, bana birden göz kırptığınızı sandım. (Güler). Küçük bir arıza..., gözde bir Mouche...

Suskunluk.

Feuerbach: Thiem? Sonsuza dek delikanlı. Boş. Acısız. -- Kohlweiß? Görünüşte virtüöz. -- Billhagen? Evet yetenekli, dikkafalı, ama deşifraji iyi değil. Schneeberg? Kafa oyuncusu. Tamamen kafa oyuncusu, ve saire, ve saire. Sadece tek bir kişi var...

Asistan: Feuerbach.

Feuerbach: İlkel şakalarınızı sevmiyorum. Güldüreceğinizi sandınız. Kantinde üçüncü sınıf şarj oyuncularla oturup, herkesin söylediklerinize kahkahalarla yıkılacağını bekliyorsunuz. Ama burada kimse gülmüyor. -- Bahsettiğim o büyük oyuncu öldü. Alkolle kendini mahvetti. Karakteri dahiliğine yetmedi denilebilir. Dehası çok büyüktü. Onun gibi bir oyuncu artık yok. -- Eksibisyonistler, eksanktrikler, oyuncular, yani bu günün deyimiyle rollerini

„sergileyenler“. Gerçekte sadece kendi mağrur kişiliklerini sergiliyorlar.

Asistan: Tamam ! Ama ikinci dahi Feuerbach'tır.

Feuerbach: Beni hala anlamıyorsunuz, ama ben şaşmadan konuşmaya devam edeceğim. Beni, hala sanatçı olarak kabul ettiğim diğer sanatçılardan farklı kılan, HAYAL GÜCÜM olması ve bunu alçak gönüllülükle kabul etmemdir. Teslim oluyorum.

11

Feuerbach: Feuerbach'da kim? - Ben kimim? - Ben bir hiçim. Ben bir sıfırım. - Sıfır bir insanım. Dün birisi bana parfümeride, porsuk saçından yapılmış traş fırçası alırken - ki bu konuda biraz demode görüşlüyümdür, her gün herkesin kullandığı, çabucak kullanılmaya hazır mamüllerden, sprey kutularından nefret ederim - merhaba bay Feuerbach dedi. - Kimi kastediyorsunuz! - Adımı harfiyen unutmuştum, veyahut da unutmamıştım da, adımın kendimle bağlantısını kuramadım. Ama söylemem gerekir ki, çok da memnundum bu durumdan.

Asistan: Çok pratik. „Benim adım Tavşan, ne kokar ne bulaşırım...“ (Güler).

Feuerbach: Alay edin! Aşağılayın beni! Sizin veya bir başkasının, ...hatta seyircinin bile, biliyorsunuz ki bu oyuncu için en kötüsüdür, benimle alay etmesine aldırمام. O buna güler. Sadece güler. Boğazı çatlarcasına güler. Yüzüne tükürürler ve o bundan memnundur! Onun bütün derdi, kendisinden daha çok aşağılanan insanların var olmasıdır. Çünkü o, en çok aşağılanan insanın kendisi olmasını ister.

Asistan: „O“ kim?

Feuerbach: O, istasyon önünde oturarak atılmış, çürümeye yüz tutmuş zeytin tanelerini ağzına tıkmak için kaldırımın kenar taşlarından eşerek çıkarır. O öğrenmez, hayır asla! Şık ve kibirli subaylar gelir, onun eski arkadaşları, tekmeleyip iterler onu: Bu pis yahudinin burada işi ne derler! Onu tanımamışlardır. O bundan memnundur. Onu tekmelerler, zaferidir bu onun! Çünkü onu kuşlar anlar, balıklar dinler onu. Ve kaplan yanında oturmuş, kan çeken pençesini unutmuştur.

Asistan: „O“ dediğiniz kim?

Feuerbach: (Cebinden bir kibrit kutusu çıkarıp havaya fırlatır). Bakın, orada! Ziplayan, benekli küçük bir nesne!.. Ah, düştü... (Kibrit kutusunu yerden kaldırır). Bir kibrit kutusu, cebimde olması tesadüf, sadece bir tesadüf. Ben sigara içmem. Bakın bomboş, bakın hafif. - Tekrar havaya fırlatacağım. (Kibrit kutusunu tekrar havaya atar, ama bu sefer kutu yere düşmez). Cara sora, kardeşçik! Venga! Venga! Uçuyor! Yükseliyor! (Koşmaya başlar, göğe doğru bakar). Bir daha geri gelmeyecek! Uçuyor!

Asistan: Çok güzel bir numara ! Çok güzel !

Feuerbach: Bakın - şimdi iki tane oldu! Gelin, buraya gelin! - Venite qui! Benim badminton toplarım! İşte kollarım, ellerim, onlara konun, onlar daldırlar! - Gelin, dinleyin beni, bakın size ne söyleyeceğim!

Birden civıltılar, kanat çırpmaları duyulur. Kalabalık bir kuş sürüsü, yüzlerce kuş, kolları açık duran ve saadette gülümseyen Feuerbach'ın etrafını sararlar.

Asistan: (Sahneye koşar). Durun! Durun! Yeter artık!

Kuşlar onun da etrafını sararlar. Eğilir, kollarıyla başını korumaya çalışır.

Asistan: Gidin! Gidin! Gidin başımdan!

Feuerbach: Venite! Sizlerle konuşmak istiyorum. Sizlerle, allahın yarattığı küçük, yırtıcı varlıklar, kardeşlerim, ablalarım. Size sonsuz saadetin nerede olduğunu söyleyeceğim. Kapıcı kardeş öfkeyle gelir ve bize sorar: Chi isiete voi? e nnoi diremo: Noi siamo due de vostri frati, e cholui dirà: voi non dite vero, anzi siete due ribaldi che aandate inghannando il mondo et rubando le limosine de 'poveri, andate via ! e non ci apprira, e ffaràcci istare di fuori alla neve all' aqua, cchollo fredde e ccholla fame, instine alla notte, allora, se nnoi tante inqurie e tanta crudeltà e ttanti cchommiati sosterremo pazientemente senza turbazioni e senza mormorazione di lui, e penseremo umilemente e charitativamente che quello portinaio veracemente ci chonoscha, e cche Dio il faccia parlare cchontra nnoi: o Fratelli ucelli, ivi è perfetta letizia ... E sse nnoi, pur chostretti dalla fame e dallo freddo e dalla notte, piu picchieremo e chiameremo e pregheremo per l' amore di Dio con grande che cci apra e mattaci pur dentro, quelli piu ischandelazzato dirà: Chostori sono ghaglioffi, importuni, io gli pagherò bene chom' elli sono

deghni, e uscirà fuori chon uno bastone nocchieruto, e piglieràcci nella neve e batteràcci a nnodo a nnodo chon quello bastone; se noi tutte questo chose sosterremo pazientemente e cchon allegrezza, pensando le pene di Cristo benedetto le quali noi dobbiamo sostenere per suo amore: o fratelli, mie sorelle, iscrivi che in questo è perfetta letizia. - Haydi canlarım şarkı söyleyin şimdi, yaradanın aşkına şarkı söyleyin.

Kuşlar cıvıldayarak, uçup giderler.

12

Feuerbach: (Hala iki büklüm durumda olan asistana). Orada öyle iki büklüm kapanmışsınız. Ne oldu size böyle?

Asistan: (Doğruluk, gidip yerine oturur). Hiç bir şey, ne olabilir ki?

Feuerbach: Bu eski İtalyanca! Ama ben bu dili hiç anlamam, hiç öğrenmedim ki! - İşin sırrı şudur: Aslında metni öğrenmek gerekmez! Her şey kendiliğinden gelir zihne! -- Tekst öğrenmek sadece kodlamaktır, depolamaktır mekanik bir şekilde. Beyin.

Asistan: Tiyatrodan mı, neden bahsediyorsunuz siz?

Feuerbach: Bana güvenmiyorsunuz.

Uzun, inatçı bir suskunluk. Nihayet Feuerbach süt dökmüş kedi gibi lafa başlar.

Feuerbach: Belki de her şey biraz spekülâtif oldu, özür dilerim. Uzun zamandır bekliyoruz. Birden konuşursun, yolunu şaşırırsın, düşüncelere dalarsın ve birden her şey dee-lili bozuk bir hal alır. Bir akşam gazetesi alıp rahatsız etmeyeceğim bir köşeye oturup gazetemi okumalıydım. Çağrılana kadar! -- Kuş sürüsünü gördünüz ama, değil mi?

Asistan: Hayır. - (Kadına). Ya siz bayan Angermeier?

Kadın: (Eliyle hayır işareti yapar). Ben sadece bekliyorum. Burada böyle durup, sadece bekliyorum.

Asistan: Evet, ve, ve?

Kadın: Ben sadece bekliyorum, açıklama yapmak istemiyorum.

Feuerbach: İspinoz. Mavi baştankara. Çapraz gaga. Kır ve pencere kırlangıcı. Dişi karga. Kargalar. Alaca ağaç kakan. Kuyrukkakan. Siyah sağan. Küçük kargalar. Saka kuşu. Sığırak kuşu. Sinek kuşları. Etrafımda vızıldayan bir çok sinek kuşları. Kız kuşu. Çavuş kuşu. Serçe. Baştankara. Saksagan. Şahin. Çulluk kuşları. Sevii-imli karabaşlı iskete. Balaban kuşu. Sakrak kuşu. Karatavuk kuşu. Evet?

Asistan: Hiç bir şey görmedim.

Feuerbach: Suratımdan terler akıyor! Buraya gelin, bir bakın! Dermansızlığa kadar kendimi tükettim, yalnız sizin için! Düşünün bir kere! Yalnız sizin için!

Asistan: Teşekkür ederim.

Feuerbach: „Teşekkür ederim“ de ne demek? - İronik anlamda kasdediyorsunuz, değil mi? Nasıl „teşekkür ederim“ dediğinizi duyuyorum! - Delikanlı! Yıldızlar etrafınızda dönüyor, hissetmiyor musunuz? Neden ayağa kalkıp, kollarınızı havaya açmıyorsunuz?

Asistan: Bu şimdi orijinal Feuerbach mı, yoksa değil mi?

Feuerbach: Ben bunu oynadım.

Asistan: (Pusuda beklercesine). Haa, demek öyle! Peki hangi piyesten?

Feuerbach: Bunu ben Ulm' da oynadım.

Asistan: Ulm' da? Demek öyle?

Feuerbach: Evet Ulm' da. Profesör Bäumler'in idaresinde.

Asistan: Tanımıyorum.

Feuerbach: Çok bilgili, hoş bir adam! Çok duygun ve anlayışlı bir direktör!

Asistan: Garip. Peki piyesin adı ne?

Feuerbach: Yapmayın öyle, yapmayın öyle!

Asistan: Ulm tiyatrosunu biraz tanırım. Orada profesör Bäumler adında bir direktör yok.

Feuerbach: „Biraz“ - bu kelimeyi duymak istemiyorum! Laçka bir kelime bu! Yo-orgun bir kelime !

Asistan: Bäumler adında birisi yok.

Feuerbach: O, mükemmel, büyük bir şahsiyettir, oyuncularını yönetmesini çok iyi bilir! Meslekdaşlar gelmişti - belki sandığınız gibi, sadece bayanlar değil, onun için söylüyorum -, hepsi onun ellerini öptüler, hatta ayaklarını bile! Çok doğru bir davranış! Örneğin, bana şöyle demişti: Feuerbach siz ço-ok kabiliyetli bir oyuncusunuz ama, gerçekten alışılmamışlığa varmak istiyorsanız, kişiliğinizin kondisyonlarını benimsemek zorundasınız, bu demektir ki, nedir benim kondisyonum?

Bu, benim Köln tiyatrosunun yangın söndürme tesisini - üstelik kimseye haber vermeden - harekete geçirmiş olmam demektir. Bu, beni uzun bir süredir tanıyan ve her gün önünden geçtiğim kapıcının bundan haberi olmaması demektir. İtfaiyenin de! Haberdar edilmemişlerdi! Yangın tehlikesi yoktu da ondan! Ne alev vardı, ne de duman çıkıyordu. Güzelim karanlıkta su yükseldikçe yükseliyordu, sadece imdat kapısı lambası açıldı. Bu lambanın hep açık olması gerekir. Su yükseldikçe yükseliyordu, ilkin seyirci salonunda, daha sonra sahneye doğru. İşte ben buna erişmek istiyordum ve profesör Bäumler ise tam bir anlayış gösteriyordu bu çabama.

Asistan: Kimdi bu profesör Bäumler!

Feuerbach: (İnatçı bir tavırla). Demincek söyledim ya! Birlikte çok yoğun çalıştık, dalaştık diyebilirim senelerce! Başka hiç bir hastayla ... hasta demek istemiyorum ... hasta mı dedim ben şimdi? Bunu derhal silin lütfen! Bu kelimeyi ben üretmedim. Önceden beri var. Gerçi ben bir sanatçı olarak kelime üretirim - ama bunu asla! Ben başka bir kelimeyi kastediyorum, zihnimin bütün gücüyle arıyorum onu. (Dili dolandır, kelime bulamaz).

Asistan: Anlıyorum.

Feuerbach: (Çok yorulmuştur, sandalyeye oturur). Kusuruma bakmayın lütfen.

UZUN BİR SUSKUNLUK.

Feuerbach: Mutlaka baştan beri biliyordunuz. Belki baştan beri değil, hayır - mutlaka değil. Döndüğümde, hani sandalyeyle küçük bir doğaçlama yapmıştım ya, hayret etmişsiniz, ama, şaşırمامıştınız. Virtüözlüğüm sizi hayrete düşürmüştü! Bunu hiç hesaba katmadınız. Yorucu, belki de rezalet bir provadan sonra orada oturup beklemek zorundaydınız, ben de bekliyorum, dikkatinizi çekmemiştim. Bu hiç de benim hüsnü kuruntum değil. Sizi çok iyi gözledim. Ama çok kısa zamanda ilginizi çekmeyi başardım, beni izlediniz ve dikkatle dinlediniz, belki de etkileyici bulduğunuz söylediğim bazı şeyleri aklınızda tutup ileride sahneleyeceğiniz bir piyese monte etmek düşüncesiyle izliyordunuz beni. İlk şaşkın ve yadırgar haliniz, merdiven olayından bahsettiğimde olmuştu. Hayır bahsetmemeliydim, hiç bir şekilde sözünü etmemeliydim! Durumumu açığa vurdum, benim durumumda olan birisi bunu asla yapmamalı! Gitmek istediğiniz zaman bay asistan, gitmek istiyordunuz ya, bay Lettau' u bulmaya, ona benim tedirgin, itimat edilemez biri olduğumu, yani yedi yıldır sanatoryumda kaldığımı ve kısa bir süre önce çıkarıldığımı, söylemek için. Öyle değil mi? - Ama ben sizi burada tutmayı başardım ve yine konuşmamıza devam ettik, çok ilginç bir fikir alışverişine. Yeni geliştirilen ve kısa bir süredir kullanılan ilaç var bende. Bu ilaç ruhsal zayıflığı yok ediyor, bu ilaç sayesinde kendimi dengeleyebiliyorum. Anlıyor musunuz? Önemli olan bu.

Asistan: Evet. Sizi anlıyorum. Evet.

Sahnedeki küçük bir köpek belirir.

Kadın: (Bağırır). İşte orada ya!

Kadın kendi sesinden irkilir ve konuşmakta olan Feuerbach'ı rahatsız etmemek için sessizce sahnenin bir ucundan diğer ucuna, köpeğin olduğu yere gider, onu yakalar ve tekrar kaçacağı korkusuyla sınıksız tutar.

Feuerbach: Yoksa siz, size hiç düşünmeden, - aslında sizi oyalamak için anlatmıştım - rejisörün isteği üzerine sepetteki somunu alıp, karşıdaki rol arkadaşına, kendileri de aynı devletin vatandaşlarıdır, onun kafasına fırlattığımı, tutturamayınca da diğer somunları da attığımı, onlar da işe yaramayınca, artık elime, şu Müller-Klein'in

turne için yaptığı adi dekor içinde ne geçtiyse, ekmek sepeti, sandalye, daha ne varsa, her şeyi kaldırıp atmaya başladığımı, açıkça anlattığım zaman mı şüpheye düştünüz? Ve ne telaş! Derken aralıkta beyaz önlüklü iki kişi gördüm, kondüit değillerdi, kondüitler de önlük giyerler, ama beyazını değil! Bildiğiniz gibi, kondüit oyun esnasında görünmemek için siyah önlük giyer. Ama kapıda beliren beyaz önlükler, benim için piyesin sonu demektir. - Size beni dikkatle dinlemeniz ve kaçıp gitmemeniz için, kendi tarzımda, hatta biraz da süsleyerek anlattım. Sürekli konuşmam gerekiyordu da ondan, beni burada sahnede yaşamımla başbaşa bırakmayasınız diye özellikle hayatım hakkında konuşmam gerekiyordu da ondan.

Asistan: Lütfen Bay Feuerbach - Bunları bana hiç anlatmadınız!

Feuerbach: Unuttunuz! Neyse, önemli değil! Hatta benim için daha iyi.

Asistan: Hayır, siz bana bunları anlatmadınız!

Feuerbach: (Birden acınacak bir ümitsizlikle). Rolü mutlaka almalıyım! Her şey buna bağlı benim için! Her şey! Güvenilemez bir kişi olduğum iddiasıyla bu rol benden esirgenemez!

HOPÖRLÖRDEN BİR SES: Köpek bulundu.

Asistan: (Alaylı). Öyle mi? Nerede?

HOPÖRLÖRDEN BİR SES: Burada, kapıcının yanında.

Feuerbach: (Kendinden geçmiş, sürekli artan bir histeriyle). Duyuyorum: „Kapıcıda!“ Burada duruyor ya işte! Burada! Burada! Burada! Burada! Burada! (Öfkeden titreyerek, parmağıyla kadının korkuyla kendisinden uzak tuttuğu köpeği işaret eder). Burada! Burada!

Asistan: (Sahneye fırlar). Lütfen gidiniz Bayan Angermeier. Bu it'i tiyatrodan uzaklaştırın! Biz size haber vereceğiz. (Gitmesi için itercesine).

Kadın: (Feuerbach'a). Allahaismarladık. (Arkasından köpeği çekerek kuliste kaybolur).

Asistan: Köpek sizi şaşırttığı için özür dilerim.

Feuerbach: (Keskin). İşte söylüyorsunuz! Söylüyorsunuz işte! İtirafıta bulunuyorsunuz!

Asistan: Köpeğin bu saate çağırıldığını bilmiyordum, kondüit ayarlamış olmalı.

Feuerbach: Öyle mi? Demek kondüit de!

Asistan: Özür dilerim Bay Feuerbach! Bazen her şey böyle üst üste biniyor.

Feuerbach: Konudan uzaklaşmayın şimdi! Bıçak gibi keskin cevabı alacağım sizden! Ve şimdi dimdik gözlerimin içine bakacaksınız! Burada! (Asistanı sahnede tutmaktadır).

Asistan: Lütfen bırakın beni!

Feuerbach: Siz asistan mısınız, yoksa değil misiniz? Yoksa başka birisi misiniz? Mevcut olmayan birisi mi? Suçsuz birisi mi?

Asistan: Elbette ben asistanım, tabii ki, evet.

Feuerbach: Haa! Demek itiraf ediyorsunuz! Bunu zapta geçireceğim. Ve sizin bir göreviniz var. Bana eziyet etmek! Ve bu aksiyon yukarıdan dikkat ve itina ile planlanmış! Bu görevi size yukarıdan verdiler ve bunu çoo-ook severek yapıyorsunuz. Çok iyi, çok becerikli bir biçimde! Siz, replik verensiniz! Replikleriniz iğneliyor! İğneleyen replikler! İğnelenmem isteniyor, replikler iğneliyor da zaten! Replikler ! Replikler ! Üstelik emir büyük yerden, YU-KARDAKILER reaksiyonumu görsünler diye ! Öyleyse şimdi benim acı çığlıklarına kulak verin asistan bey. Onlar kendileri, siz her acımı tam duyuyorsunuz diye çok az konuşuyorlar ! Replikler ! Benim acıyla çıkan her sesimi kaydediyorsunuz! Hepsini toplayıp sonunda büyük bir hesap çıkaracaksınız. Çok fazla çığlık, aşırı fazla: Tedirgin bir oyuncu! - Hakkınızdaki kararım şu: Siz uşak ruhlusunuz, bir icra memurusunuz! Suçlu!

Asistan: Bay Feuerbach, ben sadece köpeği...

Feuerbach: Replik: Köpek! (Daha fazla kendini kaybedercesine). Köpek kapidada! Böyle! Ama ben onu burada önümde, gözlerimin önünde, görüyorum, o ekşi suratlı mahlûğu! Ve o, sarı gözleriyle bana bakıyor! Demek ki o burada, orada değil! Eteğinin içindeki saklı ceplerinde kaç tane köpeği var dersiniz ve onları sizin direktifinize uyararak nerelere depoladı acaba? Şimdi bir diğeri nereden üstüme atlayacak? Acaba bir diğeri de çoktandır seyirci salonunda pusuda mı bekliyor? Hırlamasını bile duyuyorum! Ve orada, karanlıkta, kontrplak duvarla perdenin arasında..., gösterimi yaptıktan sonra oradan dışarı çıkarken, beni en korunmasız yerim olan pantolon

paçalarımın mı yakalayacak? Bu tür alçakça suikastlardan korunmam için paçalarımı bağlamak zorunda kalacağım, sayın uşak! Yukarıya bakmaya cesaret bile edemiyorum, orada salyalı diller çoktandır sarkıyor..., sivri dişler ve dışarı sarkan bana susamış diller! O köpek de, aynısı, güya kapıcının orada oturan o köpek de!

Asistan: Bir dinleyin beni, Bay Feuerbach ...

Feuerbach: Ve o kadın ... halktan o kadın ... bunu yutacağımı mı sandınız! Tabii ki bir oyuncuydu o - tabii ki! Karşı tarafa yürüyüşü, arkamdan sahneden geçişi -- önceden hiç görmediği açıkça belli, kendisinin olmayan o tek sahici köpeği yakalamak için nasılda sahnede yürüyordu ... o an sizinle konuştuğum için yürüyüşünü görmedim ama, hissettim onun bir oyuncu olduğunu! Bu hissedilir sayın uşak! -- Of nasıl da muamele ediliyor bana! Nasıl da takip ediliyorum! Of böylesi sınavlar!

SUSKUNLUK.

Asistan: Sosyal yardım almıyor musunuz?

Feuerbach: Ne diyorsunuz siz? Beni mahvetmek için söylüyorsunuz!

Asistan: Hayır, sadece objektif bir soru.

Feuerbach: Yalan söylemeyin! İlk baştan beri rolün bana verilmeyeceğini biliyordunuz. Şimdi de „sosyal yardım“ demeniz, niyetinizi açığa çıkarıyor! Sorularınızla benimle baştan beri dalga geçtiniz! Yaralıyor bu beni! Acı veriyor! Öldüresiye yaralıyor!

Asistan: Ama Bay Feuerbach, gerçekten öyle değil! Müthiş bir şekilde sinirleniyorsunuz! Bana kalsa, size bu rolü mutlaka verirdim! Ama biliyorsunuz, karar verme yetkim yok.

Feuerbach: Siz değil! Tabii ki siz değil!

Asistan: Öyle sanıyorum ki, Bay Lettau'da sizde karar kılacak.

Feuerbach: Gerçekten öyle mi? (Kibirli). Evet! Beni tanıyor zaten! Gerçi geçmiş senelerden ama, beni mutlaka hatırlayacaktır. Mutlaka hakkımda sizinle konuşmuştur, öyle değil mi?

Asistan: Evet.

Feuerbach: Ne anlattı?

Asistan: Sizi çok övdü, ... bir deha olarak gördüğünü söyledi.

Feuerbach: Benim Oswald'ı mı?

Asistan: Evet, evet.

Feuerbach: Benim Pralinèsoldat'ı mı?

Asistan: Evet.

Feuerbach: Benim alışılmıştan daha farklı yorumladığım Ferdinand'ı mı?

Asistan: Evet. Onu da.

Feuerbach: Nasıl da şu ilahi-fani „sosyal yardımdan“ söz edebildiniz! İnsanı hor görmek bu. Biliyorsunuz maddi güvence beni ilgilendirmiyor, öylesine yaşayıp gitmek. Param var benim! Cebim para dolu. Tüm asistanlık hayatınızda kazanacağınızdan çok daha fazla! Size veriyorum! İhtiyacım yok benim! Fakirlere veriyorum! Alın, hepsini alın!

14

Ceketini çıkartıp ceplerini yoklar. Paralar yere dökülür. Demir ve kağıt paralar. Ceketini fırlatıp atar. Pantolonunun ceplerini ters yüz eder, yere yine para dökülür.

Asistan: (Birden soğuk bir davranışla). Paraları derhal cebinize koyun! Soytarılık yapmayın!

Feuerbach: Rejisör bilmeli ki --

Asistan: (Üstünlüğünü ve rahatlığını kaybedip bağırmaya başlar). Rejisör yukarda oturup düşünür, eski yumru köküne benzeyen koltuğunda oturup düşünür ve pancar yer, yalnız pancar, başka hiç bir şey, her Allah'ın günü pancar, büyük bir kaseden hep pancar. Gömleğinde, masada, reji defterinde, not kağıtlarında, her yerde hep koyu kırmızı lekeler..., kanlı bir savaşçı gibi. Kase boşaldığı zaman sekreterine bağırır: Pancarım nerede! Sadece pancar, kıt kanaat ve tek başına yaşayıp oyuncularını özlediğini söyler! Ama o gelmiyor

ve ben burada artık size tahammül edemediğim için, kulaklarımı tıkamak zorundayım!

Feuerbach: (Sessizce). Arkadaşım ... sevgili dostum ...

Asistan: Evet, evet, evet.

Feuerbach: (Büyük bir heyecanla). Sarkacın gidip geldiğini görüyorum..., rolü alamazsam kendimi yok ederim! Yok ederim, plastik torbanın altında nefesim durur -- Bochum'da bir pasaj oynadım, Düsseldorf'ta, hatta Münster'de de! Ne budalalar vardı! Size ihtiyacımız yok dediler. Ne sizin ne de benim tanıdığım, herhangi bir yetenezsiz rejisör, borazan gibi öttü: Bana ihtiyacı yokmuş. Düşünün bir kere! Başıma böyle bir şey geldi, sadece bir kez değil, defalarca! Birisi hatta şöyle dedi: Cehenneme kadar yolun var, budala herif! - Böyle dedi! - Böyle yontulmamış bir biçimde! Taşra rejisörleri böyledirler işte. Bir zamanlar çok farklıydı her şey. Başka bir şekilde davranırlardı. -- Ne zamandır bekliyoruz? Artık zamanı ölçmeyeceğiz. (Sandalyenin kolunda saatini parçalar). Hans'ı anımsıyorum ... Hans'cığı ... hala yaşıyor mu, bilmiyorum. Ama unutmadığımız insanlar yaşamaya devam ederler. Oyun öncesi ve sonrası soyunma odasında oturdum, Hans hep yanımda olur, benimle ilgilenirdi. Çocuk sesli, sevecen bir insan ... Bir kavgada erkekliğini kaybetmişti. Evet. Başım ağırduğunda enseme masaj yapar, keyifsiz olduğum zamanlarda da çay getirir ve şöyle derdi bir dakika, ne derdi ? „Ağırayan ne, çay içelim mi birlikte...“, böyle söylerdi. Bana getirdiği elbette ki çay değildi! - Oyuncunun kendisini iyi hissetmesine bu kadar çok önem verilirdi, çünkü her şey onun oyununa bağlıydı. Eve gittiğimde yapayalnız bir insan oluyordum, diyebilirim ki bu kara dünyanın en yalnız insanı... „Ağırayan ne ... çay içelim mi birlikte ...“, allah bilir ya, hiç de öyle zekice bir laf değil, hayır, hatta ahmakça denebilir. Ama bakın, ben onu bu yüzden sevdim! (Şarkı söyler, kendi kendine mırıldanır). Ağırayan ne, çay içelim mi birlikte. Bir fincan çay ... Bay asistan! Nereye kayboldunuz birden? Aşağıda, demin olduğunuz yerde göremiyorum sizi. Sizin orada oturmanıza öyle alışmıştım ki. -- Nihayet kaçtınız mı yoksa?

Asistan: (Arkadan). Lütfen başlayın.

Feuerbach: Aaa - arkadasınız! Oradasınız ... kıvrakca, sessiz ve süratle sıralar arasında dolaşıyorsunuz!

Asistan: (En arka sıradan). Bay Lettau geldi, lütfen başlayın.

Feuerbach: İyi günler sayın entandan! Düşünüyordum: sizi daha ne kadar bekleyeceğimi? Ne zaman arz-ı endam edeceğinizi? Dans un mois, dans un an ..., mevsimler değişiyor, asırlar çözülüyor ve durmadan övütüyor zaman! Venedik buradaydı, şimdi yok artık. Zaman yedi onu, çiğnemesini, şapırtılarını duydum. Gerçeği saklamak için, üstüne o büyük bezi çektiler! Bir devir bekledim sizi. Bu durumda neredeyse bir tanrı oldunuz! Sizi selamlıyorum! Sinek kadar küçük bir insan, ama yine de hayat dolu bir mahluk! Yazık ki kuşların etrafımda nasıl zıplayıp süzöldüklerini göremediniz! Seyircimi bu her akşamki düelloda kazanıyorum ben, üstelik ikimizin de bildiği hilelerle değil elbette. İkimiz de o dönem Hannover'deydik sayın entandan. Hannover'de sorun o zamanlar köpek değildi! İmkansız bir şey! Böyle bir durum adi ve yapılmaması gereken köpekçe bir yaklaşım olarak kabul edilirdi.

SUSKUNLUK.

Feuerbach: Beni çok iyi hatırladığınızı biliyorum. Az önce asistanınız da söyledi, şu sempatik, yolunda basamak basamak yükselecek genç adam. Çok sempatik ! Siz gelene kadar çok hoş zaman geçirdik, epey de dağıttık. -- Şimdi kendimi biraz toparlamam lazım. Yaklaşan için dikkatimi toplamam lazım.

SUSKUNLUK.

Feuerbach: Önce ceketimi de giymeliyim, özür dilerim, ben burada böyle dururken, ceketimin anlaşılmaz bir biçimde orada, yerde durması ve benim de burada çoraplarla ... bu kesinlikle kasti bir şey değil. (Ceketini alır, giyer, düğmelerini sımsıkı ilikler). Uzun bir süredir birlikte çalışmamızı arzuluyorum.

SUSKUNLUK.

Feuerbach: Aksilik işte, nasıl olduysa bir düğme koptu ve kayboldu. Herhalde çok acele ettim. İşte orada. Cebime koyayım, diyeceğim. Söz veriyorum. Karım beni terketti, mutlaka biliyorsunuz, yani demek istiyorum ki: Öldü. O öldü, çürüdü ... Masmavi yatağında yatıyordu, küçük, kel, korku dolu bir kuş kafası. Evet.

SUSKUNLUK.

SUSKUNLUK.

Feuerbach: Bay Lettau gittiğine göre, hiç bir neden görmüyorum...Evet! -- Demek istiyorum ki, ben de gidebilirim. (Orada öylece durmaktadır. Gülümser. Sessizce çıkıp gider).

Asistan: (Arkasından seslenir). Ayakkabılarınızı unuttunuz!

Ama Feuerbach geri gelmez.

KARANLIK.

Feuerbach: Şayet oynamam için düşündüğünüz çok özel bir şey yoksa, hayatımda iki kez oynadığım Tasso'dan monoloğu oynayacağım.

Tasso'daki monoloğu oynamaya başlar. Yedi sene öncesindeki gibi tekrar sınırlarını kaybetmemek, yanlış yapmamak için çok zorlar kendini. Kendini mahvedecek her düşüşü, her uzaklaşmayı, her düzensizliği önlemek için. Tekstini aşırı düzgün bir şekilde, her kelimeyi çok düzgün ifade etmek ister. Böylelikle oyunu tuhaf, gülünç, garip ve anlaşılmaz bir hal alır: Bir delinin korku monoloğu.

Feuerbach: „Evet, hadi git ve emin adımlarla git sen, Aklımı çelmek, buydu istediğin.“
(Sandalyeyi alır, oturur).
„Öğreniyorum başka gözükmeyi, sensin büyük usta çünkü, ve ben kavriyorum kolayca.
Başka görünmeye zorluyor hayat bizi, evet, ve hatta olmaya onlar gibi, şu pervasızca ve gururla küçümsediklerimiz gibi olmaya.
Görüyorum açıkça artık saray adabına uygun dokunan sanatı! Uzaklaştırmak istiyor beni Antonio buradan, ister gibi görünmeden uzaklaştırmak. İtinayla koruyanlar gibi zekice davranarak gerçekten hasta ve çaresiz görsünler diye beni. Vasi tayin ediyor kendini, düşürmek için uşak yapamadığını çocuk durumuna. İşte böyle karıştırıyor zihnini prensin ve bulandırıyor bakışlarını prensesin.“
(Keser). Evet ?
„Kalmam gerek diyor o: tabiat bana güzel bir liyakatta bulunmuş; ama bu nimeti bazı zayıflıklarla, avare bir gurur, aşırı hassasiyet ve bulanık bir zihinle birlikte sunmuş. Böyledir bu diyorlar, belirlemiş kader adamın birini bir kere böyle; olduğu gibi kabullenmeli artık onu, tahammül etmek ona, katlanmak ve belki de günün birinde beklenmedik bir yararının tadına varmak, Ayrıca nasıl doğdu ise, öyle yaşasın, bırakmalı kendi halinde ölüme onu.“
(Keser). Efendim?
„Görüyor muyum hala Alfonsens'in sarsılmaz sağlam aklını,

düşmanlara karşı koyan, dostları sadakatla koruyan,
sağlam aklını?

Fark ediyor muyum şimdi bana nasıl davrandığını?

Evet, elbette görüyorum şimdi bahtsızlığımı!

Kaderim bu benim,

başkaları için sarsılmaz, sadık her şey

bana karşı bir solukta hemen değişirken.“

(Keser). Efendim?

„Yıkmadı mı gelişi bu adamın

bir saat içinde tüm bahtımı?

O değil mi yıkan en derin temelinden

mutluluğumu?

Aaah, bunu öğrenmem gerek mi bu gün!

Evet, nasıl da koşarken bana her şey,

şimdi bırakıp gidiyor beni;

kendine çekip dokunmak isterken herkes,

sakınıyor benden, itiyor şimdi beni.

Ve bu neden böyle?

Yalnız o mu tartıyor ki benim değerimi ve tüm sevgimi ---“

SUSKUNLUK.

Feuerbach: Bir şey söyleyin lütfen! -- Lütfen, sizden bir eleştiri duymak benim için çok önemli. Bana belki de bir şeyler öğretecek eleştirinizi mutlaka duymak istiyorum. Ben gösterileri beğenilmeyip eleştirildikleri zaman bunu kaldıramayan diğer arkadaşlar gibi değilim -- Söyleyin lütfen -- sayın entandan!

Asistan: (En arkadan). Salona ışık lütfen!

Feuerbach: Meraklı olduğumu tahmin ediyorsunuzdur. -- Belki de bu monoloğu neden oturarak oynadığımı bilmek istiyorsunuzdur ... Asistanınıza anlattım, görüşüme göre, klasik bir metin kahvehane sandalyelerinde oturarak ...

Seyirci salonu aydınlanır.

Asistan: (Öne gelir). Bay Lettau gitti.

Feuerbach: Nasıl?

SUSKUNLUK.

Feuerbach: Demek öyle. -- Demek öyle.